

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 532. PLENĀRSESĪJA, 14.2.2018.–15.2.2018.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Gūtās atziņas, kā novērst taupības politikas seku smagumu Eiropas Savienībā”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2018/C 227/01)

Ziņotājs: **José LEIRIÃO**

Pilnsapulces lēmums	21.1.2016.
Juridiskais pamats	Reglamenta 29. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	29.1.2018.
Pieņemts plenārsesijā	14.2.2018.
Plenārsesija Nr.	532
Balsojuma rezultāts (par/pre/atturas)	177/26/18

Ievads

Šī atzinuma sagatavošanā ieguldījumu ir snieguši pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvji un triju attiecīgo dalībvalstu (Grieķijas, Īrijas un Portugāles) ekonomikas un sociālo lietu padomēm piederīgie sociālie partneri pēc EESK veiktajām misijām minētajās valstīs. EESK misiju mērķis bija gūt izpratni un ņemt vērā to personu viedokļus, kuras saskaras ar trijotnes noteikto stingro taupības politikas pasākumu negatīvo ietekmi sociālajā jomā, uzņēmējdarbībā, kā arī sociālajā dialogā un dialogā ar pilsonisko sabiedrību.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Pirmā no krīzes gūtā atziņa bija tā, ka eurozona nav gatava risināt finanšu krīzi. EESK tāpēc atzinīgi vērtē Komisijas mērķi reformēt euro pamataspektus, atsakoties no taupības politikas un padziļinot ekonomisko un monetāro savienību. EESK uzskata minētos pasākumus par priekšnosacījumu lielās koalīcijas izveidei Eiropā ar mērķi turpināt centienus rekonstruēt “Eiropas kopējo likteni” un atgūt visu eiropiešu uzticēšanos.

1.2. Korekciju programmu izstrādē tika pieļautas vairākas neatbilstības dažādos līmeņos, piemēram, trijotnes (Starptautiskā Valūtas fonda (SVF), Eiropas Komisijas (EK) un Eiropas Centrālās bankas (ECB)) darbības savstarpējā koordinācija un sadarbība plānošanā; iespējamo krīzes izraisīto risku mēroga noteikšana un prognozēšana; no iepriekšējām krīzēm gūtā mācība, kas ne vienmēr tika ņemta vērā vai nebija piemērojama jaunajā vienotās valūtas zonā, un SVF mehānismu un eurozonas makroekonomikas politikas instrumentu zināma nelīdzsvarotība. EESK, vienlaikus atzīstot SVF īpašās zināšanas, iesaka, ka turpmākajās krīzes situācijās, kas skartu visas ES dalībvalstis, Eiropas Savienības iestādēm vajadzētu būt pilnībā atbildīgām par korekciju programmu izstrādi un īstenošanu. Ja krīzes pārvarēšanas nolūkā būs nepieciešams nodibināt partnerattiecības ar ārējām iestādēm, Eiropas Savienībai un eurozonai jāuzņemas vadošā loma un jārikojas atbilstoši Eiropas vērtībām, stiprinot pašreizējo sociālo dialogu un pilsoniskās un sociālās tiesības Eiropas Savienībā. Turpmāko krīžu pārvaldībai jāgarantē fiskālo un sociālo mērķu un pasākumu, kuru mērķis ir veikt kvalitatīvus uzlabojumus uzņēmējdarbības sektorā, lielāka līdzsvarotība.

1.3. Krīze un trijās minētajās dalībvalstīs īstenotās korekciju programmas tajās ir izraisījušas tādu ekonomisko, finanšu un sociālo situāciju, kas dažos gadījumos ir likusi atgriezties divdesmit gadus senā pagātnē, radot šo valstu ražošanas faktoriem un darba tirgus darbībai neatgriezenisku kaitējumu vai kaitējumu, kuru varēs novērst tikai ļoti ilgā laika posmā. EESK rosina Komisiju izstrādāt "papildu programmas ekonomikas un sociālajai atveseļošanai", kas īstenojamas vienlaikus ar korekciju programmu vai pēc tās un kas garantētu valstīm strauju atgriešanos konkurētspējīgā līmenī, veicinot virzību uz konvergenci.

1.4. Komisijai atkārtoti būtu jāpievērš galvenā uzmanība Eiropas solidaritātes vērtībām un nekavējoties jāveic ārkārtas pasākumi, lai palīdzētu visnelabvēlīgākajā situācijā esošiem iedzīvotājiem, kas dzīvo galējā nabadzībā un nav nodrošināti ar pārtiku, mājokli, medicīnisko aprūpi un nespēj iegādāties zāles. EESK iesaka ieviest īpašu sociālās dimensijas atjaunošanas programmu, kas tiks īstenota valstīs, kurās ir vai bija jāīsteno korekciju programmas. Šajā atbalsta programmā būtu jāievēro Eiropas Savienības neseno pieņemtajā Eiropas sociālo tiesību pilārā noteiktie principi, un tā būtu jāīsteno trijās minētajās dalībvalstīs.

1.5. Taupības politikas pasākumu īstenošanas rezultātā krasi ir palielinājies nabadzībā dzīvojošo cilvēku skaits (gan darba ņēmēji, gan bezdarbnieki, ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji un bezpajumtnieki). EESK aicina Komisiju nekavējoties izstrādāt Eiropas stratēģiju nabadzības izskaušanai ES un bezpajumtnieku integrācijai, kas tiktu pienācīgi atbalstīta ne tikai ar piemērotu uzņemšanas ēku būvniecībai paredzētiem līdzekļiem, bet arī ar līdzekļiem īpašām apmācības programmām nolūkā sniegt cilvēkiem ar darbu saistītas prasmes, kuras atbilst gan publiskā sektora (pašvaldību), gan privātā sektora piedāvātajām iespējām. Ļoti svarīgi ir arī kopā ar dalībvalstīm izstrādāt plānu, lai restrukturētu parādu tiem uzņēmumiem un privātpersonām, kas ir pārāk iestigušas parādos, jo nespēj atmaksāt savus aizņēmumus, tādējādi paglābjot tos no maksātnespējas un mājokļu konfiskācijas.

1.6. Eurozonā Stabilitātes un izaugsmes pakta, pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras un fiskālā pakta noteikumi, kā arī izrietošie stingrie taupības politikas pasākumi jo īpaši kaitē valstīm, kuras joprojām izjūt krīzi, jo tie kavē publisko investīciju palielināšanu un atbalsta sniegšanu darbvietu radīšanai privātajā sektorā, noteikumu neievērošanas gadījumā piemērojot attiecīgajām valstīm sankcijas un smagus sodus. Šāds stāvoklis ir pastiprinājis nevienlīdzību Eiropā, jo nabadzīgās valstis kļūst arvien nabadzīgākas, šo ierobežojumu dēļ nonākot "apburtajā lokā". EESK iesaka veikt Lisabonas līguma reformu, lai apstiprinātu ekonomiskās sadarbības, izaugsmes un solidaritātes politiku kā reālu alternatīvu ierobežojošajiem taupības politikas pasākumiem. EESK ierosina arī pārbaudīt, vai "**publisko investīciju zelta likums**" varētu būt piemērots instruments, ar ko stimulēt publiskās investīcijas eurozonā un nodrošināt ne tikai izaugsmi, darbvietu radīšanu, uzņēmējdarbību un turpmākajam darbam vajadzīgās jaunās prasmes, bet arī starppaaudžu taisnīgumu, garantējot publisko finanšu stabilitāti ilgtermiņā, kā arī taisnīgu dažādām paaudzēm noteiktā nodokļu sloga sadalījumu ne tikai starp dažādām paaudzēm, bet arī starp personām, kuru sociālie un ekonomiskie apstākļi ir atšķirīgi, lai novērstu to, ka viena sabiedrības grupa ir pārslogota uz citas rēķina.

1.7. Divu pēdējo gadu laikā Eiropas Savienībā kopumā ir konstatēta nodarbinātības līmeņa paaugstināšanās, jo īpaši dalībvalstīs, kurās īstēnotas korekciju programmas. Te jāuzsver, ka to izraisījusi ne tikai ekonomikas izaugsme, bet arī simtiem tūkstoši emigrējušie darba ņēmēji un nepilna laika darba ieviešanas straujais pieaugums. **Nabadzības izplatība un materiālā nenodrošinātība dažādos līmeņos tomēr turpina** palielināties zemāku algu un jauno darba veidu nestabilā rakstura dēļ. Tādēļ, neraugoties uz to, ka vairāk darbvietu ir izveidots saistībā ar tūrisma nozari un citās ar to saistītās jomās, kurās nav vajadzīga augsta kvalifikācija, nav paaugstinājusies ne konkurētspēja, ne pievienotā vērtība. EESK iesaka izveidot īpašus fondus ar mērķi novirzīt vairāk līdzekļu darbvietu radīšanai veselības aprūpes pakalpojumu jomā un nozarēs, ko visvairāk skar emigrācija (zinātnē, programmēšanā, jaunajās tehnoloģijās, inženierzinātnē un medicīnā), lai rosinātu emigrantu atgriešanos savās izcelsmes valstīs.

1.8. Digitalizācija, robotizācija un mākslīgais intelekts rada dziļas pārmaiņas ekonomikā, darba tirgū (jo īpaši ar jauniem darba veidiem), kā arī kvalifikācijā un sabiedrībā, liekot apšaubīt tās struktūras, tostarp automatiskos stabilizatorus, un attiecīgi palielinot atstumto personu skaitu grūti prognozējamā daudzumā. EESK iesaka sīkāk izskatīt pašreizējo ideju izveidot vispārēju Eiropas līmeņa pamatshēmu apdrošināšanai bezdarba gadījumiem. Turklāt būtu jāizskata arī iespēja valstu bezdarba apdrošināšanas sistēmās ieviest ES mēroga obligātos standartus, lai efektīvi reaģētu uz šo izaicinājumu un nodrošinātu visiem pieejamu pienācīgu sociālo aizsardzību visas ekonomiski aktīvās dzīves laikā (no 15 līdz 65 gadiem). Attiecībā uz nabadzības izskaušanu Komisijai būtu arī jāievieš “iztikas minimums”, pieņemot tādu Eiropas pieeju un saistības, kuru pamatā ir princips “neatstāt nevienu novārtā”.

1.9. Turpmākajās korekciju programmās būtu jāatspoguļo visi aspekti, kas izriet no sociālā un pilsoniskā dialoga, kurā iesaistītas organizētas pilsoniskās sabiedrības organizācijas. EESK aicina Komisiju izveidot “humānus ekonometriskos modeļus”, iekļaujot tajos parametrus sociālās dimensijas aizsargāšanai un uzņēmējdarbības atbalstam, tādējādi sasniedzot duālu mērķi, proti, sociālo labklājību un noturīgu kvalitātes atjaunošanu uzņēmējdarbībā. Sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem jābūt iekļautiem programmas uzraudzības un novērtēšanas grupā tāpat kā ES un ECB un citu struktūru pārstāvjiem, uzsverot pilsoniskās sabiedrības konstruktīvo lomu un nodrošinot, ka ekonomiskais un sociālais modelis netiek ne devalvēts, ne apdraudēts, kā tas bija analizētajos piemēros. Visās iestādēs, kas izstrādā, uzrauga un novērtē korekciju programmas, jāparedz demokrātiska kontrole, kuru veic, piemēram, attiecīgās valsts parlaments. Novērtēšana un kontrole būtu jāveic ik pa sešiem mēnešiem vai citā par piemērotu atzītā grafikā, lai izvairītos no neatgriezeniska kaitējuma un dotu iespēju laikus veikt korekcijas. Makroekonomikas uzraudzības rādītāju kopumā būtu jāiekļauj saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāru aktualizēts sociālo rezultātu pārskats, kurā ņemts vērā ne tikai IKP kritērijs.

1.10. Iepriekš minēto triju valstu valsts parāds sasniedza astronomiskas summas, un procentu maksājumi radīja ierobežojumu, kas bloķēja publiskās investīcijas ekonomikas attīstībā un samazināja investīcijas sociālajā aizsardzībā, veselības aprūpē, izglītībā, pensijās, bezdarbnieku pabalstos un palīdzībā visnelabvēlīgākajā situācijā esošām un marginalizētām personām. Minētās dalībvalstis, izņemot Īriju, joprojām ir parādu nomāktas, un stāvokli saasina spekulācijas finanšu tirgos. EESK iesaka Komisijai iekļaut šo jautājumu Eiropas darba kārtības prioritātēs un veikt turpmākus pasākumus saistībā ar secinājumiem, ko izdarījusi Komisijas 2013. gada jūlijā ieceltā augsta līmeņa grupa parāda kopīgošanas un euro parāda vērtspapīru jautājumā. EESK pauž atzīnību arī ECB par tās kvantitatīvās mīkstināšanas programmu, ar kuru tā iegādājas dalībvalstu valsts parādu; tas ir izrādījies ievērojams un izšķirošs ieguldījums ekonomikas atveseļošanā un valsts parāda pārvaldībā tajās dalībvalstīs, kurās piemēro korekciju programmas.

1.11. Lai gan Eiropas projekts tūlīt atzīmēs savas pastāvēšanas 60 gadus, tas saskaras ar ievērojamiem izaicinājumiem, kas rada bažas par tā nākotni, tostarp attiecībā uz *Brexit* sekām. Viens no iemesliem, kas ļauj skaidrot pilsoniskās sabiedrības un Komisijas pārvaldības struktūru savstarpējo nošķiršanos ir tas, ka Eiropas Savienība nav reaģējusi uz iedzīvotāju cerībām attiecībā uz ekonomisko konverģenci un iekļaujošo izaugsmi. Lai arī nesēnā izaugsme var šķist stabila, eurozona kopumā ir atsviesta atpakaļ par desmit gadiem – IKP savu pirmskrīzes, t. i., 2008. gada līmeni atguva tikai 2015. gadā. EESK uzskata, ka ir jāizmanto pragmatiska un vērienīga pieeja ar mērķi reformēt ekonomisko un monetāro savienību, lai to padarītu noturīgāku un iedzīvotājiem pieejamāku. Šāda veida reforma paredzētu ekonomikas politikas labāku koordināciju, gudri sasaistot Ziemeļeiropu un Viduseiropu, kur politika vairāk balstās uz konkurētspējīga tirgus noteikumiem, ar Dienvideiropu, kas balstās uz lielāku solidaritāti, riska dalīšanu un integrāciju. Pie tam jāņem vērā tas, ka Eiropa nevar izvairīties no kopējas solidaritātes, jo īpaši tādās ārkārtējās situācijās kā iedzīvotāju grimšana nabadzībā, darba samaksas nevienlīdzība un migrācijas pārvaldība, kā arī tas, ka katra dalībvalsts nevar rīkoties pilnīgi pēc saviem ieskatiem.

1.12. Valstu parādu krīzes smaguma pastiprināšanā izšķiroša ietekme bija kredītreitingu aģentūrām. To uzticamību var apšaubīt, ņemot vērā to, ka tad, kad finanšu krīzes sākumā ASV *Lehman Brothers* banka 2008. gadā pasludināja bankrotu, tā bija saglabājusi augstāko reitingu līdz pat savas sabrukšanas brīdim. EESK vēlētos ierosināt Komisijai censties izveidot neatkarīgu starptautisku struktūru, kuras uzdevums būtu izvērtēt uzticamību un objektivitāti attiecībā uz veiktajiem pietiekamības novērtējumiem. Komisijai vajadzētu sekmēt arī Eiropas Kredītreitinga aģentūras izveidi.

1.13. EESK iesaka, ka turpmākās krīzes Eiropas Savienībā būtu pārvaldāmas, cenšoties panākt fiskālo un sociālo mērķu labāku līdzsvarojumu un nosakot ne tikai tīri makroekonomisku pieeju, bet ņemot vērā arī citus jautājumus, piemēram, ienākumu un labklājības līmeņu nevienlīdzību, nabadzības mazināšanu, spēcīgu un konkurētspējīgu uzņēmējdarbību, iekļaujošu izaugsmi un nodarbinātību, klimata pārmaiņas, sieviešu līdzdalību darba tirgū un korupciju. Mums jādomā un jārikojas, balstoties uz izpratni, ka “cilvēki un cilvēku dzīvība ir prioritāte attiecībā pret jebkāda veida deficītu”.

2. Vispārējs ievads

2.1. Finanšu krīze Grieķijā, Īrijā un Portugālē bija turpinājums krīzei, kas sākās ASV, un tā saasinājās pēc minēto valstu pievienošanās eurozonai. Publisko izdevumu un banku darbības kontroles pavājināšanās dēļ un jo īpaši tādēļ, ka publiskā sektora uzņēmumi joprojām slēdza aizdevumu līgumus, par galvotāju izmantojot valsti, tādējādi radot publisko izdevumu apjoma milzīgu pieaugumu, sākās nekontrolēts ekonomikas uzplaukums. Rezultāti svārstījās no budžeta deficīta strauja un nekontrolēta pieauguma līdz negatīvai ietekmei uz tirdzniecības bilanci un maksājumu bilanci.

2.2. Finanšu liberalizācija un banku kredītu nekontrolējamais pieaugums, ko vēl vairāk veicināja banku realizētā agresīvā pārdošanas prakse, izraisīja māsaimniecību un MVU, kuri pēc tam nespēja nomaksāt savus parādus, pārmērīgas parādsaistības, kā arī banku sektora pārmērīgas parādsaistības, spekulatīvas prakses rezultātā palielinot kredītu vērtības samazināšanos un tādējādi apdraudot banku sistēmas normālu darbību. Valdības turpināja īstenot prociklisku budžeta politiku, kas izraisīja stāvokļa bīstamu pasliktināšanos attiecībā uz budžeta deficītu un valsts parādu, padarot trīs attiecīgās dalībvalstis ļoti neaizsargātas pret spekulācijām saistībā ar starptautiskajiem aizdevumiem. Šī sliktā prakse nozīmēja, ka iedzīvotāju maksātie nodokļi tika izmantoti, lai nepieļautu lielāko banku bankrotu, tādējādi vēl vairāk palielinot valsts parādu.

2.3. Pasaules krīze, kas sākās 2007.–2008. gadā, atklāja vēl jaunās euro valūtas vājumu un smagi skāra eurozonu (laikā no 2011. gada trešā ceturkšņa līdz 2013. gada pirmajam ceturksnim). Lai arī pirmās skartās dalībvalstis nebija eurozonas valstis, tiklīdz kļuva skaidra atsevišķu eurozonas valstu neaizsargātība, traucējumi bija tālejoši. Skartajām dalībvalstīm bija jāpieņem sarežģīti lēmumi un jāizmanto nodokļu maksātāju nauda, lai finansiāli atbalstītu bankas un novērstu to sabrukumu. Bankām radās grūtības pēc to nekustamā īpašuma un finanšu burbuļu plīšanas, kas bija izveidojušies un pieauguši iepriekšējos gados. Tā kā šie apstākļi ir saistīti ar ieņēmumu samazināšanos un izdevumu palielināšanos lielās recesijas dēļ, valsts parāda līmeņi Eiropas Savienībā ievērojami pieauga, to vidējai vērtībai palielinoties no 70 % uz 92 % no IKP 2014. gadā ⁽¹⁾.

2.4. Tikmēr finanšu reitingu aģentūras piešķīra Grieķijai, Īrijai un Portugālei apkaunojošu reitingu, kas lika starptautiskajiem investoriem palielināt procentu likmes līdz tik augstiem līmeņiem, ka minētajām dalībvalstīm nebija iespējams finansēt savus budžeta deficītus finanšu tirgos. Lai izvairītos no bankrota, minētās dalībvalstis vērsās pie Eiropas Komisijas un lūdza aizdevumus ar pieejamākām procentu likmēm, lai finansētu savu darbību un segtu izdevumus vismaz par valsts sektorā strādājošo algām un sociālajiem pabalstiem. Komisija savukārt vērsās pēc palīdzības pie SVF, ņemot vērā tā plašo pieredzi šajā jomā, un izveidoja konsorciju (*Troīku*), kurā ietilpa Komisija, ECB un SVF. Minētās struktūras aizdeva dalībvalstīm naudas līdzekļus, kas bija vajadzīgi, lai izvairītos no saistību neizpildes, un tas savukārt ietvēra "ekonomikas, finanšu un fiskālo korekciju programmas", kurās bija noteikti šādi vispārēji mērķi:

- strukturālas reformas, kas paredzētas, lai stimulētu potenciālu izaugsmi, radītu darbvietas, uzlabotu konkurētspēju un mazinātu strukturālo deficītu (jāatzīmē, ka minētajā laika posmā un tā rezultātā eksponenciāli pieauga bezdarbs paralēli ar tūkstošiem uzņēmumu sabrukumu un maksātnespēju, tika apturēts sociālais dialogs un pārskatītas darba tiesības, nodarot kaitējumu darba ņēmējiem), nodrošinātu fiskālo konsolidāciju ar strukturālu pasākumu starpniecību un labāku un efektīvāku budžeta kontroli,
- finanšu nozares aizņemto līdzekļu īpatsvara samazināšana un banku rekapitalizācija,
- rekapitalizāciju veic attiecīgās dalībvalstis, sniedzot garantiju un uzņemoties atbildību, tādējādi veicinot arī valsts parāda eksponenciālu pieaugumu.

2.5. Minētajiem pasākumiem, kas pazīstami kā "stingras ekonomiskās politikas pasākumi", bija postoša ietekme uz iedzīvotājiem, kuri jau cīnījās pret bezdarba pieaugumu un augstiem parāda līmeņiem, kā arī uz uzņēmumiem, galvenokārt MVU, kas cieta no kredītresursu trūkuma un saimnieciskās darbības izteiktas pavājināšanās. Iepriekš minētā trijotne izrādīja pilnīgu vienaldzību pret savas politikas smagajām sekām attiecībā uz sociālo dimensiju un saimnieciskās darbības struktūru, un visvairāk šī sekas izjuta MVU.

⁽¹⁾ Easterly 2002; SVF (2010), *Greece Request for Stand By Arrangement* (Grieķijas pieprasījums par rezerves vienošanos); pārskats par valsti Nr. 10/110, maijs; *Reflection paper on the deepening of the economic and monetary union* (Pārdomu dokuments par ekonomiskās un monetārās savienības padziļināšanu), Eiropas Komisija, 2017. gada 31. maijs.

2.6. EESK atzīst, ka krīzes apmērs būtībā ir bijis liels pārbaudījums Eiropas Savienības ekonomikas, sociālajai un politiskajai noturībai kopumā un jo īpaši ekonomiskajai un monetārajai savienībai (EMS). Ir skaidrs, ka krīzes novēršanas nolūkā nebūtu bijis pietiekami ņemt vērā tikai dalībvalsts ekonomikas izaugsmes kvantitatīvos aspektus, bet bija arī jānovērtē izaugsmes kvalitāte, apzinot makroekonomiskos faktorus, kas nodrošina (vai nenodrošina) šīs dinamikas ilgtspēju⁽²⁾. Ja šāda veida kontrole būtu veikta efektīvi, krīzei šajās dalībvalstīs noteikti nebūtu bijuši tik katastrofāli apmēri.

3. Īss apraksts par situāciju, kas izraisīja trijotnes iejaukšanās pasākumus Portugālē

3.1. Pat tad, kad Portugālē vēl bija augsti muitas nodokļi un tarifi un sava valūta, kas ļāva veikt devalvāciju, Portugāles tirdzniecības bilances deficīts laikposmā no 1974. līdz 1995. gadam sasniedza vidēji 9,1 % no IKP. Laikposmā no 1996. līdz 2010. gadam līdz ar pāriešanu uz euro šis deficīts sasniedza vidēji 8,5 % no IKP. Ņemot vērā šos faktus, atbildība par konkurētspējas zaudējumu nebūtu jāpiedēvē euro.

3.2. Tāpēc galvenais iemesls, kas izskaidro Portugāles valsts parāda krīzi, ir nevis konkurētspējas zudums eksporta jomā, bet gan tas, ka euro pieņemšana dzēsa automātiskos stabilizatorus, kuri palīdzēja saglabāt kontroli pār pieņemamu neto ārējā parāda līmeni, kā arī budžeta deficīta līdzsvaru. Portugāles krīzes cēloņu skaidrojums lika apsvērt citu pieeju, kā pēc iespējas labāk reaģēt uz krīzi, un šī pieeja ievērojami atšķiras no trijotnes pieņemtās⁽³⁾.

3.3. Valstij piešķirtais finansējums 78 miljardu EUR apmērā (aptuveni 45 % no IKP) aptvēra laikposmu no 2011. līdz 2014. gadam, un to papildināja solījums saglabāt Portugāles, eurozonas un Eiropas Savienības finanšu stabilitāti. Programmā bija 222 pasākumi, kas attiecās uz dažādām nozarēm. Piemērošanas laikā tā tika vairākkārt pārskatīta, iekļaujot vēl stingrākus taupības pasākumus. Tie tika uzskatīti par daļu no visaptveroša plāna nolūkā pilnībā reformēt valsti⁽⁴⁾.

4. Īss apraksts par situāciju, kas izraisīja trijotnes iejaukšanās pasākumus Īrijā

4.1. Pievienojoties Eiropas Savienībai, vidējie ienākumi Īrijā bija 63 % no ES vidējā līmeņa; pēc dažiem gadiem tie sasniedza 125 % no ES vidējā līmeņa, t. i., pārsniedza to. Neraugoties uz krīzi, šis līmenis saglabājās joprojām. Ekonomikas izaugsmes ziedu laiki bija no 1994. līdz 2000. gadam, kad IKP pieauga vidēji par 9,1 % gadā. Taču laikposmā no 2008. līdz 2010. gadam IKP kritās par aptuveni 13 % gadā. No 2008. gada sākuma iekšzemes pieprasījums atradās brīvajā kritienā. Taupības politika, kas tika īstenota saskaņā ar finanšu korekciju programmu, lika zaudēt desmit gadus⁽⁵⁾.

4.2. Pirmajos gados pēc euro ieviešanas un līdz 2007.–2008. gadam Īrijā bija vērojama nekustamā īpašuma jomas strauja izaugsme, ievērojami pieaugot nekustamā īpašuma cenām. Kredītēšanas pieaugums bija izteikti vērsts uz spekulatīviem nekustamā īpašuma kredītiem. Līdz ar finanšu krīzes sākumu un nekustamā īpašuma cenu pieauguma beigām nodokļu ieņēmumi krasi kritās, jo tie bija cieši saistīti ar nekustamā īpašuma jomas straujo izaugsmi. Tas izraisīja izteiktu deficīta pieaugumu, kas vienlaikus ļoti nelabvēlīgi ietekmēja finanšu sistēmu, un Īrijas lielāko banku akciju cenas strauji kritās⁽⁶⁾.

4.3. Īrija 2010. gada 21. novembrī kļuva par otro eurozonas valsti, kas prasīja finansiālo atbalstu. Programmu veidoja aizdevums 85 miljardu euro apmērā, no kuriem 35 miljardi euro bija paredzēti finanšu sistēmai⁽⁷⁾. 2013. gada 14. novembrī Eurogrupā secināja, ka ekonomikas korekciju programma ir bijusi veiksmīga un ka Īrija attiecīgi varēs to izbeigt gada beigās.

5. Īss apraksts par situāciju, kas izraisīja trijotnes iejaukšanās pasākumus Grieķijā

5.1. Laikposmā no 2001. līdz 2007. gadam Grieķijas ekonomika – kā nākamā pēc Īrijas – piedzīvoja vienu no straujākajām izaugsmēm eurozonā. No 1994. līdz 2008. gadam tās IKP pieauga vidēji par 3,6 %. Tomēr visu šo nepārtrauktās izaugsmes gadu laikā valsts un Eiropas līmeņa politiskās sistēmas kļūmes pastiprināja valsts makroekonomikas nelīdzsvarotību un strukturālos trūkumus.

⁽²⁾ Sk. EESK atzinumu "Makroekonomiskā nelīdzsvarotība" (OV C 218, 23.7.2011., 53. lpp.).

⁽³⁾ ZBW – Leibniz Information Centre for Economics (Intereconomics 2013) (Leibniz informācijas centrs ekonomikas jautājumos).

⁽⁴⁾ ZBW – Leibniz Information Centre for Economics (Intereconomics 2013) (Leibniz informācijas centrs ekonomikas jautājumos).

⁽⁵⁾ ZBW – Leibniz Information Centre for Economics (Intereconomics 2013) (Leibniz informācijas centrs ekonomikas jautājumos).

⁽⁶⁾ EESK pētījums "Krīzes novēršanas pasākumu ietekme un stāvoklis sociālajā un nodarbinātības jomā. Īrija, 2013" (*The impact of anti-crisis measures and the social and employment situation: Ireland*).

⁽⁷⁾ ZBW – Leibniz Information Centre for Economics (Intereconomics 2013) (Leibniz informācijas centrs ekonomikas jautājumos).

5.2. Grieķijas neto valsts uzkrājumi laika posmā no 1974. līdz 2009. gadam saruka par aptuveni 32 %, veicinot tekošā konta deficītu un hroniski augsta ārējā parāda uzkrāšanos. Pārmērīgi publiskie izdevumi apvienojumā ar nespēju nodrošināt pienācīgu nodokļu ieņēmumu līmeni izraisīja valsts parāda palielināšanos⁽⁸⁾.

5.3. Grieķijai 2015. gada augustā tika piešķirta trešā stabilitātes atbalsta programma, izmantojot saprašanās memoranda papildinājumu, kurā sīki izklāstīti atbalsta piešķiršanas politiskie nosacījumi, tostarp sociālās ietekmes novērtējums, kas tika uztverts kā Komisijas sarunu procesa sekmēšanas veids, taču arī kā rokasgrāmata programmas īstenošanas vadībai un uzraudzībai. Tas bija saskaņā ar Komisijas priekšsēdētāja *Jean-Claude Juncker* prasību un viņa 2014. gadā paustajām pamatnostādņēm, ka visas atbalsta un reformu programmas turpmāk ir jāpapildina ne tikai ar fiskālās stabilitātes analīzi, bet arī ar sociālās ietekmes novērtējumu. Šo ieviržu mērķis bija arī nodrošināt strukturālo reformu sociālās ietekmes publisku apspriešanu. Komisija pilnībā apzinās sociālo situāciju Grieķijā un tās uzlabošanā saskata būtisku elementu ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei⁽⁹⁾.

5.4. Ar Eiropadomes 2017. gada 15. jūnija lēmumu Grieķijai tika piešķirts papildu aizdevums, lai atbalstītu ekonomikas, finanšu un sociālo atveseļošanu.

6. Korekciju programmas īstenošanā gūtie makroekonomikas, sociālie un finanšu rezultāti

6.1. Kopumā var apstiprināt, ka vienīgais sasniegums, ko var piedēvēt korekciju programmām, bija ļaut dalībvalstīm (Īrijai un Portugālei) izbeigt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru un atgūt piekļuvi finanšu tirgiem ar pieņemamiem finansēšanas nosacījumiem. Budžeta deficīta samazināšana un eksporta pieaugums ir palīdzējis uzlabot ārējā tekošā konta (preces, pakalpojumi un kapitāls) bilanci, kā arī kopš 2014. gada ir konstatēti uzlabojumi ekonomikas izaugsmē un nodarbinātībā. Visiem pārējiem rādītājiem joprojām ir katastrofālas sekas attiecībā uz sabiedrības labklājību, un tie sekmē makroekonomikas faktoru devalvāciju, kas saglabāsies vēl ļoti ilgu laiku. Daļa no radītā kaitējuma būs neatgriezeniska, piemēram, augsti kvalificētu darbinieku emigrācija, un no tās izrietošās nelabvēlīgās sekas attiecībā uz inovācijas un attīstības izaugsmes potenciālu šo cilvēku izcelsmes valstī, nabadzības un ienākumu nevienlīdzības straujš pieaugums, nevienlīdzība piekļuvē veselības pamataprūpei un iedzīvotāju vispārējās labklājības līmeņa pazemināšanās⁽¹⁰⁾.

7. Gūtās atziņas, kam jārada pārmaiņas un inovācija Eiropas politikā

7.1. Eiropas Savienība – un arī eurozona – bija absolūti nesagatavotas saskarties ar finanšu krīzi dalībvalstīs, mudinot tās pilnībā akceptēt SVF priekšlikumus tā vietā, lai pielāgotu tos Eiropas solidaritātes kopējām vērtībām un standartiem. Attiecībā uz Grieķiju ES, pirms reaģēt uz minēto problēmu, zaudēja dārgo laiku, un tās sākotnējie ierosinājumi bija neskaidri un nenoteikti, piemēram, vajadzīgā aizdevuma kopsumma vairākas reizes tika mainīta Komisijas svārstīšanās dēļ, līdz ar to pieļaujot spekulāciju tirgos un jau tā sliktā stāvokļa vēl lielāku pasliktināšanos.

7.2. Grieķijā, Īrijā un Portugālē īstenotās ekonomikas, finanšu un fiskālo korekciju programmas izstrādāja SVF, daļēji pamatojoties uz tiem pašiem apsvērumiem, ko tas ievēroja 20. gs. astoņdesmito gadu krīzes periodos Āfrikas valstīs un deviņdesmitajos gados dažās Āzijas valstīs. Minētajos gadījumos valūtas devalvācija ar valūtas kursa mehānisma starpniecību efektīvi palīdzēja saglabāt izaugsmi un atvieglot maksājumu bilanci, līdz ar to nodrošinot makroekonomikas stabilizāciju, jo īpaši fiskālo konsolidāciju un inflācijas stabilizāciju, kā arī sekmējot eksportu (1). Grieķijas, Īrijas un Portugāles gadījumā jaunums bija tas, ka šādas programmas pirmoreiz tika īstenotas vienotas valūtas zonā (neizmantojot valūtas devalvāciju) un valstīs, kas bija ES dalībvalstis un eurozonas valstis. Attiecībā uz minētajām dalībvalstīm, kurām noteikti mērķi bija koriģēt budžeta un ārējo nelīdzsvarotību un atjaunot uzticību, SVF uzskatīja, ka ir jāveic ievērojama ekonomikas pārorientācija, jo IKP paredzamās izaugsmes līmenis ir zems (2). Tādējādi korekciju programmu mērķis bija fiskālā konsolidācija, izmantojot stingru ekonomikas politiku, ko galvenokārt veido radikāla publisko izdevumu samazināšana un ilgtermiņa strukturālie pasākumi, piemēram, nodokļu, kā arī nodarbinātības un ieņēmumu tiesību aktu reforma nolūkā samazināt deficītu un palielināt valsts ieņēmumus. Šāda stingra ekonomikas politika tika īstenota, izmantojot **“ekonomikas un sociālā modeļa elementu iekšējo devalvāciju”**.

⁽⁸⁾ EESK pētījums “Krīzes novēršanas pasākumu ietekme un stāvoklis sociālajā un nodarbinātības jomā. Grieķija” (2013) (*The impact of anti-crisis measures and the social and employment situation: Greece*) (2013).

⁽⁹⁾ Eiropas Parlamenta Ekonomikas pārvaldības atbalsta nodaļas pētījums *The Troika and financial assistance in the euro area: successes and failures* (“Trijotne un finansiālais atbalsts eurozonā. Panākumi un neveiksmes”), 2014. gada februāris.

⁽¹⁰⁾ Sk. 1. pielikumu ar galvenajiem statistikas rādītājiem.

7.3. SVF programmu vispārējais novērtējums, ko 2016. gada jūlijā veica tā Neatkarīgais novērtēšanas birojs, liecina, ka, ja arī pirms krīzes veiktā uzraudzība ļāva pareizi apzināt problēmas trijās minētajās valstīs, tā **neļāva prognozēt un atbilstīgi izvērtēt to risku apmēru**, kas pēc tam **izrādījās noteicošie nelabvēlīgo seku izraisīšanā**, tādējādi veicinot korekciju programmu nelīdzsvarotos rezultātus. Novērtējums atklāj arī saskaņotības trūkumu koordinācijā starp trijotnes partneriem attiecībā uz rīcību un atbilstību eurozonas instrumentiem (ekonomiskajai un monetārajai savienībai, Stabilitātes un izaugsmes paktam, pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrai un Eiropas pusgadam); turklāt novērtējumā ir norādīts, ka sarunu grupu sastāvs un pienākumu sadalījums starp to locekļiem nebija skaidri noteikts un ka ne vienmēr tika ņemta vērā no iepriekšējām krīzēm gūtā mācība.

7.3.1. Taupības pasākumi radīja **“apburto loku”**, kurā stingra ekonomikas politika izraisīja recesiju un pēc tam vēl stingrākus taupības pasākumus, tā novedot pie IKP katastrofālas samazināšanās līdz 10 un 20 gadu senam līmenim, publiskā un privātā sektora izdevumu un investīciju samazināšanās un banku sistēmas sabrukuma. Tas savukārt izraisīja ražošanas sistēmas krīzi (MVU, ģimenes uzņēmumi un pašnodarbinātie) un katastrofāli stingru pasākumu noteikšanu visos sociālās aizsardzības līmeņos.

7.4. Palīdzības programmu izstrādē kopumā ir konstatēti šādi trūkumi un neatbilstības:

- pienācīgi nav ņemts vērā krīzes strukturālais aspekts;
- pienācīgi nav novērtēts uzņēmumu un mājsaimniecību parādu līmenis;
- pienācīgi nav ņemta vērā iekšzemes pieprasījuma ietekme uz izaugsmi un darbvietu radīšanu,
- valsts reformā nav skarti nozīmīgi strukturālie aspekti,
- ekonomikas strukturālā reforma tika ierobežota līdz “iekšējās konkurētspējas faktoru devalvācijai” (algas, darba laika pieaugums, darba tirgu ierobežojoša reforma, krasi nodokļu paaugstinājumi u. c.),
- pārāk īss programmu īstenošanai paredzētais laikposms,
- ir ārkārtīgi grūti vienlaikus nodrošināt gan iekšējo, gan ārējo līdzsvaru, ja abās jomās ir ļoti augsts deficīts,
- fiskālās konsolidācijas pasākumi, kas galvenokārt īstenoti izdevumu jomā, smagas recesijas situācijā un apstākļos, kuros attiecīgajai valstij nav valūtas devalvācijas mehānisma, turklāt tās partneri rīkojas tieši tāpat, nekad nav bijuši sekmīgi nevienā pasaules valstī. To ietekme pašreiz tiek plaši uzskatīta par recesīvu īstermiņā, un ekonomikā atstātās sekas bieži ir paliekošas,
- nepiemēroti fiskālie multiplikatori ir izraisījuši nopietnas kļūdas.

7.5. Visās “korekciju programmās” ir jāņem vērā visi politiskie aspekti un dialogi, kas ir svarīgi, lai programma gūtu panākumus, un tajās noteikti ir jāiekļauj arī korekcijas pasākumu “distributīvās ietekmes rādītāji”, īpaši uzsverot to seku apzināšanu, ko šī ietekme radīs sociālajā jomā un uzņēmējdarbībā visdažādākajos līmeņos. Programmā ir jānorāda kompensācijas pasākumi, kas ļaus sekmīgi mazināt nelabvēlīgo ietekmi (piemēram, uzņēmumu krīzi, bezdarba līmeņa pieaugumu, algu samazināšanu, nabadzības pieaugumu, pastiprinātu emigrāciju) un novērst dramatiskas sociālās sekas, tostarp emigrāciju. Ieguvējiem jābūt visiem; nedrīkst būt ieguvēji un zaudētāji, kā tas bija, īstenojot minētās programmas Grieķijā, Īrijā un Portugālē.

Briselē, 2018. gada 14. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

1. PIELIKUMS

Uzziņai šādi pamatrādītāji:

Pamatrādītāji	Grieķija			Īrija			Portugāle		
	2008	2013	2016	2008	2013	2016	2008	2013	2016
Kopējais bezdarba līmenis	8 %	27,5 %	23,4 %	6,4 %	13,1 %	6,9 %	7,8 %	16,2 %	10,5 %
Jauniešu bezdarba līmenis (15–24 gadi)	22 %	58,3 %	48 %	12,8 %	27,5 %	16 %	16,5 %	38,1 %	28 %
Nabadzības līmenis	28,7 %	35,7 %	36,4 %	22,3 %	30,5 %	26 %	19,7 %	24 %	23,1 %
IKP pieaugums	- 0,3 %	- 3,2 %	2,1 %	- 4,4 %	1,1 %	5,2 %	0,2 %	- 1,1 %	1,4 %
Budžeta deficīts procentos no IKP	- 7,7 %	- 6,1 %	- 1,2 %	- 7 %	- 7,2 %	0,5 %	- 2,6 %	- 2,9 %	- 2,1 %
Valsts parāds procentos no IKP	100 %	177,9 %	178,8 %	42,4 %	119,5 %	75,4 %	71,7 %	129 %	130,4 %

Avots: Eurostat.

Taupības programmas sociālās sekas un ietekme uz korporatīvo struktūru Portugālē

- Darba ienākumi laika posmā no 2009. līdz 2014. gadam samazinājās par 12 %.
- Ienākumu samazināšanās bija ārkārtīgi nevienlīdzīga **un** lielā mērā regresīva, galvenokārt ietekmējot vidusšķiru, sabiedrības nabadzīgākos slāņus un mazos ģimenes uzņēmumus.
- Tas, ka ienākumi Portugālē saruka par 5 %, darbojās pretcikliski tendencēm Eiropā, kur ģimenes ienākumi pieauga par 6,5 % (2009.-2013).
- Ievērojami pieauga nevienlīdzība, ko izraisīja izraisīta vizuālākā atalgojuma samazināšanās un “nestabilas nodarbinātības” ievērojams pieaugums, kas nozīmēja nabadzīgu darba ņēmēju skaita palielināšanos.
- Līdz ar situācijas pasliktināšanos zemu ienākumu izraisīta nabadzības dēļ nabadzības līmenis pieauga par 1,8 %, proti, no 17,7 % līdz 19,5 %, un nabadzīgo personu skaits 2014. gadā sasniedza 2,02 miljonus.
- Iedzīvotāju visnabadzīgākā slāņa līdzekļu samazināšanās skāra visneaizsargātākās personas (gados vecākus cilvēkus un bērnus).
- Korekciju programmas īstenošanas laikā vairāk nekā 400 000 portugāļu emigrēja, galvenokārt cilvēki ar augsta līmeņa zinātnisko un tehnisko kvalifikāciju ⁽¹⁾, un tūkstošiem uzņēmumu (pārsvarā MVU un ģimenes uzņēmumi) pieteica bankrotu.

Taupības programmas sociālās sekas un ietekme uz korporatīvo struktūru Īrijā

- Garantētais ienākumu minimums 2009. gadā tika samazināts par 15 %, taču 2011. gadā tas tika atjaunots sākotnējā līmenī.
- Iekšzemes, mazumtirdzniecības un būvniecības tirgu pielāgošanās radīja lielu darbvietu zudumu šajās nozarēs ⁽²⁾ tūkstošiem uzņēmumu bankrota dēļ.

⁽¹⁾ *Desigualdade de rendimento e Pobreza em Portugal* (“Ienākumu nevienlīdzības un nabadzības novēršana Portugālē”) (FFMS, 2016. gada septembris).

⁽²⁾ EESK pētījums “Krīzes novēršanas pasākumu ietekme un stāvoklis sociālajā un nodarbinātības jomā. Īrija, 2013.” (*The impact of anti-crisis measures and the social and employment situation: Ireland*).

- Bezdarba līmenis paaugstinājās no 6,4 % 2008. gadā līdz 15 % 2012. gadā; tas galvenokārt attiecās uz ilgtermiņa bezdarbu un jauniešu bezdarbu, kas atbilda bezdarba līmenim Eiropas dienvidu valstīs (aptuveni 30 %).
- Sākot no 2008. gada, strauji pieauga emigrācija (82 000 cilvēku tikai 2012. gadā vien).
- Sociālie pabalsti tika samazināti aptuveni par 15 %.
- Papildus līdzekļu samazināšanai publiskajā sektorā un sociālo pabalstu samazināšanai stratēģijā bija paredzēts samazināt darbinieku skaitu publiskajā sektorā (veselības aprūpē, izglītībā, drošībā un civildienestā), piemērojot brīvprātīgas aiziešanas no darba.
- Zemāko ienākumu decilē neto ienākumi samazinājās par 25 %.
- To iedzīvotāju procentuālā daļa, kurus apdraud nabadzība, pieauga līdz 15,8 % (aptuveni 700 000 cilvēku, no kuriem 220 000 bija bērni) ⁽³⁾.
- Būvniecības programmu pilnīga apturēšana radīja mājokļu deficītu, kas ilga vēl desmit gadus pēc sabrukuma. Smagi cieta ar nozari saistītie uzņēmumi, galvenokārt MVU, radot ļoti negatīvas sekas darba devējiem un darba ņēmējiem.

Taupības programmas sociālās sekas un ietekme uz korporatīvo struktūru Grieķijā

Grieķijā īstenotajiem krīzes un pretkrīzes politikas pasākumiem bija gan tieša, gan netieša negatīva ietekme uz uzņēmumiem (bankrots), nodarbinātību un sociālo dimensiju. Ietekme uz strādājošajiem, pensionāriem, nodokļu maksātājiem un viņu ģimenes locekļiem bija atšķirīga:

- bezdarba līmenis 2010. gada oktobrī bija 13,5 %; 2013. gadā tas pieauga uz 27,5 %;
- jauniešu bezdarba līmenis joprojām ir apmēram 45,5 %,
- ar augsto bezdarba līmeni ir saistīti smagi materiālie zaudējumi (ienākumu zudums),
- algu un pensiju krass samazinājums apvienojumā ar nepilnas slodzes darbu, pārmērīgām parādsaistībām un augstiem nodokļiem krasi samazināja ģimeņu ienākumus, pirkjspēju un marginalizēja lielas iedzīvotāju grupas,
- pilsoniskās sabiedrības organizācijas ir saskārušās ar nopietnām finansiālām problēmām un tādēļ nespēja konsekventi iesaistīties sociālajā un pilsoniskajā dialogā un pienācīgi risināt radušās problēmas. Tas var vājināt demokrātijas kvalitāti, jo rezultātā nepietiekami var tikt pārstāvētas dažādas ekonomiskās un sociālās intereses,
- pilsoniskās sabiedrības piedāvātie tirgus uzraudzības mehānismi pasliktinās, jo trūkst cilvēkresursi un finanšu resursi, un rezultātā samazinās aizsardzība visdažādāko interešu grupām, tostarp patērētājiem,
- līdzekļu samazināšanas rezultātā ievērojami pazeminājās sociālās aizsardzības, izglītības un veselības aizsardzības līmenis ⁽⁴⁾,
- situācija joprojām ir dramatiska attiecībā uz piekļuvi veselības aprūpei, zāļu iegādi un sociālo aizsardzību,
- šī situācija ir paaugstinājusi nabadzības līmeni, nabadzība šobrīd skar vairāk nekā 20 % iedzīvotāju, palielinot nevienlīdzību.

⁽³⁾ ZBW – Leibniz Information Centre for Economics (*Intereconomics* 2013).

⁽⁴⁾ EESK pētījums "Krīzes novēršanas pasākumu ietekme un stāvoklis sociālajā un nodarbinātības jomā. Grieķija" (2013) (*The impact of anti-crisis measures and the social and employment situation: Greece*) (2013).

2. PIELIKUMS

Šis grozījums ieguva vairāk nekā ceturtdaļu balsu, taču tika noraidīts debatēs.

1.7. punkts

Grozīt šādi:

Digitalizācija, robotizācija un mākslīgais intelekts rada dziļas pārmaiņas ekonomikā, darba tirgū (jo īpaši ar jauniem darba veidiem), kā arī kvalifikācijā un sabiedrībā, liekot apšaubīt tās struktūras, tostarp automātiskos stabilizatorus, kas attiecīgi palielinās atstunto personu skaitu grūti prognozējamā daudzumā. EESK aicina Komisiju izstrādāt vispārēju Eiropas līmeņa pamatshēmu apdrošināšanai bezdarba gadījumiem, lai efektīvi reaģētu uz šo izaicinājumu un nodrošinātu visiem pieejamu pienācīgu sociālo aizsardzību visas ekonomiski aktīvās dzīves laikā (no 15 līdz 65 gadiem). Attiecībā uz nabadzības izskaušanu Komisijai būtu arī jāievieš "iztikas minimums", pieņemot tādu Eiropas pieeju un saistības, kuru pamatā ir princips "neatstāt nevienu novārtā".

Pamatojums

Šāds priekšlikums nav īstenojams, turklāt tas nav Komisijas kompetencē.

Balsojumā ar 129 balsīm pret, 74 par un 13 atturoties grozījums ir noraidīts.
